

Utjecaj likovne kulture na razvoj djeteta

Vrkić, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:950786>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IVA VRKIĆ

UTJECAJ LIKOVNE KULTURE NA RAZVOJ DJETETA

Završni rad

veljača, 2020. godina

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IVA VRKIĆ

UTJECAJ LIKOVNE KULTURE NA RAZVOJ DJETETA

Završni rad

JMBAG: 0303028552, izvanredni student

Studijski smjer: Izvanredni preddiplomski stručni studij predškolskog odgoja

Predmet: Metodika likovne kulture

Znanstveno područje: umjetničko područje

Znanstveno polje: likovna umjetnost

Znanstvena grana: likovna pedagogija

Mentor: Breza Žižović, mag. art. paed.

Pula, veljača, 2020. godina

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana IVA VRKIĆ, kandidat za prvostupnika predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da i koji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Potpis studentice:

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Iva Vrkić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobriće u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Utjecaj likovne kulture na razvoj djeteta* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobriće u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis studentice:

_____

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. LIKOVNI JEZIK	7
3. LIKOVNE TEHNIKE –SREDSTVO S POMOĆU KOJEG SE OSTVARUJE LIKOVNA AKTIVNOST	8
4. RAZVOJ TEORIJE DJEČJIH CRTEŽA KROZ POVIJEST	9
5. RAZVOJ LIKOVNOG IZRAŽAVANJA KOD DJECE	11
5.1. Faze likovnog izražavanja.....	11
5.2. Karakteristike dječjeg likovnog izražavanja	17
6. LIKOVNA KULTURA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU	23
6.1. Likovna kultura u odgojno-obrazovnom procesu.....	23
6.2. Likovna aktivnost djece predškolske dobi	24
6.3. Ciljevi likovne aktivnosti djece predškolske dobi	24
6.4. Razvojni zadaci likovne kulture	25
7. UTJECAJ LIKOVNE KULTURE NA RAZVOJ DJECE	27
7.1. Socio-emocionalni razvoj	27
7.2. Kognitivni razvoj.....	28
7.3. Fizički razvoj.....	29
7.4. Razvoj govora	30
8. ANALIZA DJEČJIH RADOVA S PRIKAZOM LJUDSKE FIGURE	32
9. ZAKLJUČAK.....	44
10. LITERATURA	46
11. POPIS SLIKA I CRTEŽA.....	47
SAŽETAK.....	49
SUMMARY	50

1. UVOD

Likovna kultura pomaže u cjelokupnom razvoju djece predškolske dobi. Ona bitno utječe na razvijanje kreativnog mišljenja, a dotiče i ostala polja razvoja. Nepracticiranje likovnog izražavanja u najmlađoj dobi može dovesti do nepovoljnog mentalnog odgoja djece. Upravo zbog njezine važnosti i dobrobiti koje ima, bitna je sastavnica odgojno-obrazovnog procesa u predškolskim ustanovama. Tamo se djeca upoznaju s likovnim jezikom i njegovim sastavnicama. Dječji se razvoj prati kroz različita polja koja su međusobno isprepletena i često ovise jedno o drugom. Za primjer, izdvojimo koncentraciju kao bitan čimbenik emocionalnog i socijalnog razvoja. Prilikom sudjelovanja u likovnoj aktivnosti dijete zbog usmjerenosti zadanom zadatku povećava koncentraciju koja ujedno doprinosi i kognitivnom, zasebnom polju razvoja. Dakle, sva polja razvoja jednako su važna zbog svoje povezanosti.

Predmet i cilj završnog rada je proučiti prisutnost likovne kulture u razvoju djece. Kroz istraživanja na polju likovne pedagogije dokazano je da likovna kultura utječe na kognitivni, motorički, komunikacijski i socio-emocionalni razvoj.

Drugo poglavlje rada odnosi se na likovni jezik te njegove sastavnice – likovne elemente i kompozicijske elemente.

U trećem će poglavlju biti navedene likovne tehnike na području likovnog rada, s kojima se djeca mogu susretati u likovnim aktivnostima.

Četvrto poglavlje opisat će povijesno gledište na dječje stvaralaštvo, kako je nastao interes za dječje crteže te tko se bavio s tim problemom.

Peto poglavlje sadržavat će faze dječjeg likovnog stvaranja kroz koje dijete prolazi od rođenja do kraja osnovne škole. Učenje faza razvoja likovnog izražavanja doprinosi u stjecanju znanja o trenutnom stupnju biološkog i kronološkog razvoja u kojem se dijete nalazi, ali i njegovom zaostajanju u istom. Uz faze razvoja bit će navedene i karakteristike djetetovog crteža u predškolskom razvoju.

Uvodni dio šestog poglavlja opisat će provođenje likovne kulture u odgoju i obrazovanju te spomenuti norme kojih se moramo pridržavati kako bi se likovna kultura kvalitetno provodila. Opisat će se vrste likovnih aktivnosti kod djece te ciljeve i razvojne zadaće likovne kulture.

Sedmo poglavlje obrađuje glavni dio rada. U njemu će biti navedeni utjecaji likovne umjetnosti na socio-emocionalni, kognitivni, fizički razvoj te razvoj govora.

U osmom poglavlju analizirat će se crteži predškolske djece uzeti iz arhive profesorice Breze Žižović.

Deveto poglavlje opisat će kratki zaključak završnog rada.

U desetom poglavlju nalazi se sva literatura koja se koristila u pisanju rada.

Izvor podataka za ovaj rad prikupljen je iz nastavne literature za kolegij *Metodika likovne kulture I. i II.* te objavljenih knjiga i članaka s tematikom likovne kulture u predškolskim ustanovama.

2. LIKOVNI JEZIK

Likovna umjetnost proteže se kroz sva društva i potječe još od prapovijesti. Česte su zablude da svatko može biti umjetnik jer su likovne tehnike, kao i likovna umjetnička djela, dostupne svima, no je li to zaista tako? Kako bi se netko uistinu bavio umjetnošću vezanom za likovnu kulturu trebao bi raspolagati određenim znanjem i vještinama. Prvo s čim se susretnemo je *likovni jezik*. Svrha likovne kulture leži u tome da znamo na koji način „čitati“ likovnu sliku, građevinu ili statu. U teoriji likovnog jezika imamo sadržaje koji nas tome uče. Baze likovnog jezika su *likovni elementi*, upravo ono što predškolska djeca postepeno usvajaju zabavom. Nakon toga slijede složenije likovne strukture, *kompozicijski elementi*, koji služe kako bi se likovni jezik upotpunio u jednu cjelinu. Posebnost je likovne umjetnosti i svih drugih polja umjetnosti što se jednim dijelom spoznaju intuitivno, a drugim dijelom racionalno. Racionalnim putem promatramo likovni jezik te likovna načela, dok intuitivno gledamo duhovne elemente kao što su motiv, likovna poruka, individualne značajke umjetnika, kreativnost umjetnika, metode oblikovanja, vremenske, prostorne i socijalne utjecaje. Skupom svih tih elemenata likovno djelo možemo doživjeti na duhovni i estetski način. Sukladno s tim, nema sumnje da likovna umjetnost pridonosi razvoju jer njome učimo, tj. stvaramo nove obrasce znanja, ali unosimo i emocije koje nam pomažu u ravnoteži vlastitih emocionalnih stanja. Kod djece predškolske dobi taj utjecaj još je izraženiji. Prvi razlog tome je što se djeca nalaze u razdoblju naglog razvoja gdje mozak konstantno razvija i mijenja strukture, a svaka vrsta umjetnosti im pomaže da te strukture budu snažnije. Snažnije strukture rezultiraju razvojem socijalnih vještina, skladnog emocionalnog života, kognicije, motorike i komunikacije. Djeca u odgojno-obrazovnom procesu prvo uče bazu likovnog jezika i na taj način stječu određene likovne vrijednosti, a zatim im se postepeno granaju i ostala kompleksnija znanja. Posebnost je učenja likovne kulture s predškolskom djecom u tome što oni stječu spoznaje putem igre i zabave. Predškolska djeca svoj će početak u likovnom izražavanju ostvarivati spontano, no stjecanjem spoznaja koje uče putem igre, postupno će ih ostvarivati i primjenjivati u svakodnevnim situacijama.

3. LIKOVNE TEHNIKE –SREDSTVO S POMOĆU KOJEG SE OSTVARUJE LIKOVNA AKTIVNOST

Likovne tehnike poznate su svima te se lako mogu pronaći u knjižarama. Dublje poznavanje likovnih tehnika ipak nije tako često te je prije bavljenja nekim likovnim problemom potrebna edukacija o tehnikama, isto kao i o likovnim elementima i načelima. Sve su to „sitnice“ koje na kraju izgrađuju znanje o likovnoj kulturi, a kada ih naučimo, onda zaista možemo stvarati na kreativan i dosjetljiv način.

Postoje dvije skupine tehnika: *tehnike plošnog oblikovanja* i *tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja*.

Tehnike *plošnog oblikovanja* dijelimo na:

1. **crtačke tehnike** – olovka, kreda, ugljen, kemijska olovka, flomaster, tuš-pero, tuš-drvice, tuš-trska, tuš-kist i lavirani tuš(dijele se na mokre i na suhe)
2. **slikarske tehnike** – pastel, kolaž, mozaik, vitraž, tapiserija, akvarel, gvaš, tempera, ulje i freska
3. **grafičke tehnike** – tehnike otiskivanja i umnožavanja crteža pomoću matrice ili klišeja

Tehnike i materijale *prostorno-plastičnog oblikovanja* dijelimo na:

1. **kiparske** – glina, glinamol, plastelin, drvo, kamen, gips, metal, plastične mase, žica i dr.
2. **arhitektonske**

4. RAZVOJ TEORIJE DJEČJIH CRTEŽA KROZ POVIJEST

Jean Piaget je u svojim knjigama *Jezik i misli djeteta* (1923.) te *Djetetovo razumijevanje svijeta* (1926.) iznio da je za razvoj nužno da djeca manipuliraju raznim predmetima i isprobavaju različite ishode. Smatrao je da se na taj način kod djece razvijao intelektualni razvoj. Poslije toga, sve se više pričalo o dječjim crtežima i o tome kako oni istiskuju dječje emocije i razmišljanja.

Nakon toga, Florence Goodenough, dječji crtež prikazala je kao mjeru inteligencije. „Godine 1926. predstavila je test ‘nacrtaj čovjeka’ u knjizi *Mjerenje inteligencije na temelju crteža* (1926.). U tom je testu zadatak djeteta da nacrtaju ljudsku figuru, a stupanj dječjeg intelektualnog razvoja određuje se prema vjernosti crteža i prema broju prikazanih detalja“ (Balić-Šimrak, A., 2010: 4).

Godine 1948., dvadeset godina kasnije, John Buck je razvio test „kuća-drvo-čovjek“ u kojem se intelekt djece sudi prema trima crtežima. „Iako je taj test nadogradnja testa ‘nacrtaj čovjeka’, on je puno opsežniji, jer osim likovnog zadatka dijete treba prikazano i opisati“ (Balić-Šimrak, A., 2010: 4).

Godinu dana poslije, Karen Machover razvila je test „crtež ljudske figure“ i predstavila ga kao mjeru emocija i osobina ličnosti. Zadatak djece bio je nacrtati neku osobu, a odmah nakon toga osobu suprotnog spola. Karen je na temelju stila crtanja i sadržaja likovnog rada prosuđivala o unutarnjim konfliktima, pojmu o sebi i seksualnoj zrelosti. „Za razliku od testova u kojima se dječji crtež primjenjivao kao mjera inteligencije i u kojima su postavljeni objektivni kriteriji za vrednovanje individualnog rezultata, ovaj je test u potpunosti projektivna tehnika, utemeljena u psihoanalitičkoj orijentaciji“ (Balić-Šimrak, A., 2010: 4).

U isto vrijeme, istraživač i teoretičar ljudskog intelekta, Joy Paul Guilford na sastanku Američkog udruženja psihologa (APA) govorio je o kreativnosti i njenoj društvenoj važnosti. Objasnio je i razliku između konvergentnog i divergentnog mišljenja. Naime, dok konvergentno mišljenje vodi jednom točnom rješenju zadatka, divergentno, nasuprot tome, producira brojne ishode i samim tim, originalne ideje.

Borac za dječja prava, Herbert Read, izdao je djelo *Obrazovanje kroz umjetnost* (1943.) u kojem zagovara kako se čovjek bez umjetnosti, tj. stvaralaštva, ne može otvoriti prema svijetu. Ovo djelo doživjelo je kritike javnosti zbog idealizacije, sentimentalnosti i nedostatka vještina pa nikad nije provedeno u praksi.

Nakon njih postojalo je nekoliko autora koji su pokušali iskazati važnost likovne umjetnosti i iznijeli svoje argumente. Tek krajem dvadesetog stoljeća pojavljuju se načini testiranja crteža i terapije putem likovnih djela.

Tako je likovna umjetnica i terapeutkinja, Cathy Malchiodi, u knjizi *Razumijevanje dječjeg crteža (1998.)* opisala na koji se način likovnim izražavanjem može pomoći pojedincu u izražavanju problema, rješavanju konflikta te na taj način postavila osnovne postavke kreativne terapije. „Kreativna se terapija temelji na ideji da se osobine pojedinaca odražavaju u njihovim radovima te da stvaralački likovni proces može biti sredstvo izražavanja i terapijske komunikacije“ (Balić-Šimrak, A., 2010: 5).

Što se novijih istraživanja tiče, umjetnik i likovni pedagog, John Matthews, rođen 1948. godine kroz svoja je istraživanja promatrao, snimao i fotografirao djecu prilikom likovnog izražavanja, a Whitbread i Leeder uočili su napredak u dječjim figurativnim prikazima koji s odrastanjem postaju sve istančaniji i finiji. Otkriveno je da se na crtežima djece pokazuje utjecaj odraslih osoba.

Nije ni čudno da danas odgojitelji i učitelji pokazuju veliko zanimanje prema povezanosti učenja zasnovanog na umjetnosti i dječjeg razvoja. Ono donosi svoje pozitivne utjecaje koji pomažu razvoju djece, a samim tim i funkcioniranjem u odrasloj dobi.

5. RAZVOJ LIKOVNOG IZRAŽAVANJA KOD DJECE

Razvoj osnovnih sposobnosti likovnog izražavanja kod djece je postepen te ima svoj redosljed. Ne postoji točno vrijeme kada dijete počinje crtati ili kada će točno dijete napredovati u likovnoj aktivnosti. Taj proces varira zbog različitog ritma razvoja (individualnost) te snažnog utjecaja okoline na dijete. Kako se kroz faze likovnog izražavanja pojavljuju određene specifičnosti koje se očituju na crtežima, one nas upućuju na to kada je dijete usavršilo određeni segment znanja te prešlo u novi stupanj, tj. sljedeću fazu. Najvažnije je da svako dijete prođe kroz sve faze, nevažno koliko te faze traju.

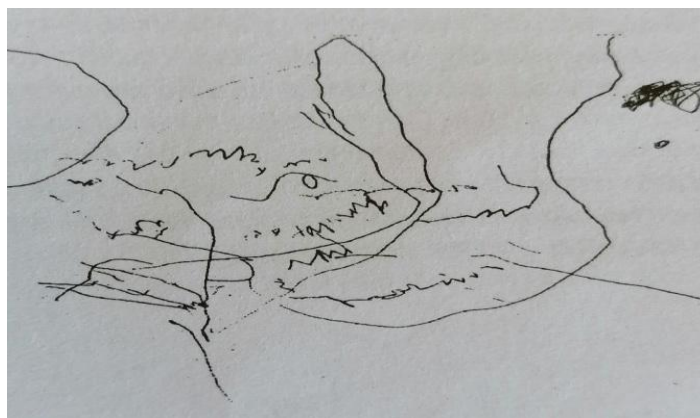
5.1. Faze likovnog izražavanja

U knjizi *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje (1996.)* dva autora, Marijan Jakubin i Nada Grgurić, faze i prijelazna razdoblja djeteta dijele na sljedeće:

1. faza izražavanja primarnim simbolima
2. faza izražavanja složenim simbolima
3. faza intelektualnog realizma
4. faza vizualnog realizma

Faza izražavanja primarnim simbolima dijeli se na dva podrazdoblja:

1. Nesređen ili slučajni likovni izraz – počinje oko prve i traje do druge ili treće godine

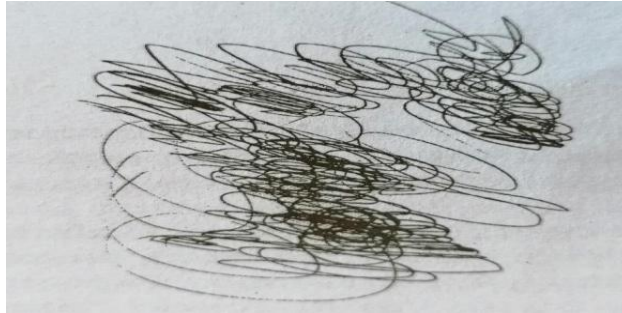

Slika 1. *Titrajno risanje*, olovka (2. god)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Nesređen likovni izraz početak je suočavanja djeteta s olovkom. Način na koji dijete uči treba biti zabavan te predstavljen putem igre. Igra stvara jednostavne oblike učenja te angažira sve perceptivne organe djeteta. Korištenje svih osjetila je vrlo važno jer dijete dodirivanjem,

kopanjem i njuškanjem upoznaje svijet oko sebe. U ovoj fazi olovka još uvijek stoji grčevito među prstima, zglob se ne pomiče, već dijete pokreće cijelu podlakticu. Dijete uživa u praćenju linija koje crta, ali ih ne kontrolira te olovku diže s papira tek kada dođe do kraja pokreta. Kasnije zglob postane pokretljiviji pa je dijete u mogućnosti izvesti manje lukove, no još uvijek nema pokretanja prstiju. Motivi dječjih crteža u ovoj se fazi teško prepoznaju. Većinom se tu radi o linijama po papiru. Djeca u ovoj fazi spontano otkrivaju značenje svojih crteža, no nemaju koncentraciju pa im je vrijeme crtanja kratko.

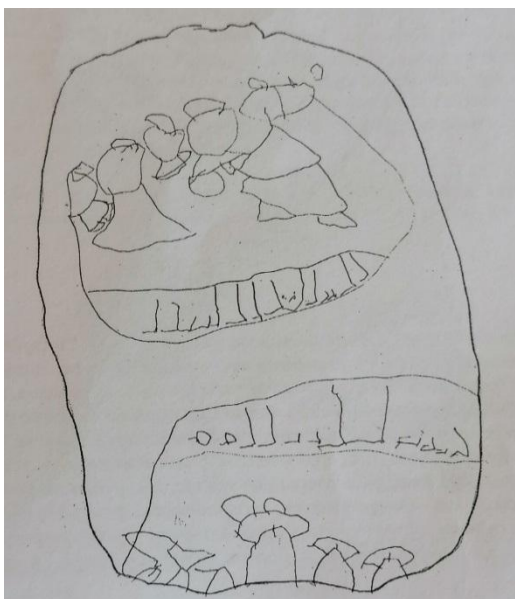

Slika 2. *Kružno risanje*, olovka (2 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

2. Kontrolirano risanje – drugo podrazdoblje

U drugom podrazdoblju dijete počinje pridržavati papir tijekom crtanja. Držanje olovke počinje sličiti odraslima. „Ruka se okreće oko ramenog zgloba, a finiji pokreti vrše se iz lakta i prstiju. Tako prve kružnice ukazuju na organizaciju razvitka motorike“ (Grgurić, N., Jakubin, M., 1996: 39). Djeca počinju imenovati predmete koje crtaju što znači da počinju shvaćati odnose između linija i objekata iz okoline. To se ostvaruje sukladno s razvojem mišljenja kod djece. Kontrolirajući linije pokušavaju nacrtati predmet koji imaju u sjećanju. Djeca crteže imenuju nakon treće godine života te unatoč tome koliko odraslima taj crtež izgledao neshvaćen, njima linije znače i predstavljaju predmete. Zato je prilikom svake analize crteža vrlo važno dijete upitati što taj crtež za njega predstavlja.

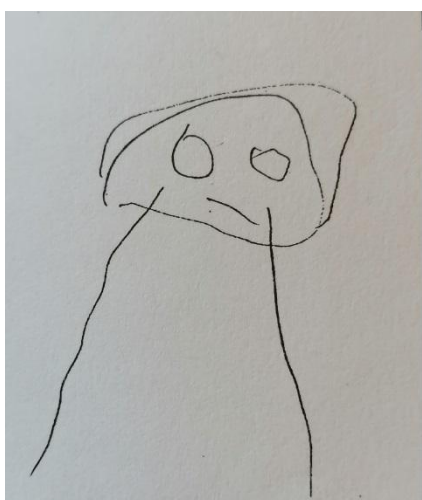

Slika 3. *Ovo je garderoba. „Nanizani oblici su kaputići, a crte označuju cipele“*

(3,5 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996.)

Krug je otkriće za dijete. Ono predstavlja prvi organizirani oblik, a samim time javlja se prvi prikaz čovjeka. Prvi prikaz ljudskog lika univerzalan je kod sve djece svijeta, a primjere možemo uočiti na slici 4. i 5. Krug djeci služi kao predodžba za glavu i trup. Vodoravne linije predstavljaju ruke, a okomite noge. Odrasli često kritiziraju djecu pokušavajući ispravljati njihove crteže, no to je velika pogreška. Dijete uči i spoznaje. Ako im pokazujemo nezadovoljstvo ili ih ispravljamo, djeca će vjerojatno početi izbjegavati likovne aktivnosti.

Slika 4. *Prvi prikaz čovjeka, olovka (3,5 g.)*

Slika 5. *Moja baka, olovka (3 g.)*

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Druga faza likovnog izražavanja, **faza izražavanja složenim simbolima** počinje od treće i traje do pete ili šeste godine. Djeca sve svoje crteže počinju imenovati, što znači da im je razvijena misaona slika o onome što crtaju. To je važna karakteristika ove faze.

Slika 6. *Ulice i kuće*. „Moju kuću pokazuje

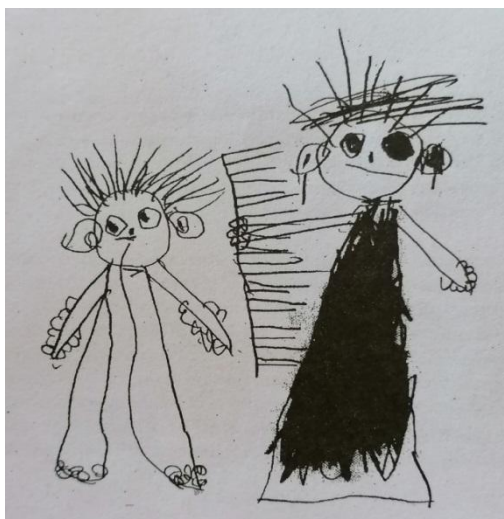
strelica, gore u sredini je spalionica smeća, kad uđeš onda se ugušiš“

(ugušeni čovjek desno gore označen križem), kemijska olovka (4 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996.)

U ovoj fazi djeci je najdraži lik za crtanje čovjek, tj. glavonožac. Djeca ga usavršavaju putem zamjećivanja detalja. Sve ono što crta na liku čovjeka, za dijete je važno. Počinju prikazivati oči, usta, nos, kosu, uši, udove. Tijelo ne mora biti samo u obliku kruga, već i pravokutnika, trokuta. Ruke i noge tek u kasnijim fazama crta s debljinom, za sada su to samo linije. „U ovoj fazi djeca mogu prikazati ruke s većim brojem najčešće dugačkih prstiju zbog emocionalnog pristupa prema osobi naglašenih radnih sposobnosti ili zbog nepoznavanja brojeva“ (Herceg, L., Rončević, A., Karlavariš, B., 2010: 53). Tek oko pete i šeste godine djeca počinju crtati liniju tla koja odvaja nebo i tlo.

Slika 7. *Mama me češlja*. “Za češljanje su najvažniji kosa i češalj”,

olovka (4,5 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996.)

Likovna sredstva djeci služe za komunikaciju i to ne s vršnjacima, već samim sobom. „Pokazalo se da djeca ponekad sa sobom razgovaraju dok slikaju, kao da razgovaraju s objektima koje slikaju. Tako djeca možda samo prikazuju percepciju sebe, a ne neku drugu osobu. Djetetovi pokušaji mogu biti i prikaz stvari koje ga okružuju. No oni nisu samo predstavljanje vizualnih podataka: mogu prikazivati kinestetičke (pokrete) ili taktilne osjete (dodir)“ (Grgurić, N., Jakubin, M., 1996: 48). Za razliku od primarne faze u kojoj su boju djeca birala nasumično, u ovoj fazi ju koriste složenije. Prvo, biraju je po tome koja im je draga pa će neke predmete crtati slobodnim izborom (zeleni konj; plavo drvo), ali određene stvari koje su spoznali crtaju bojom kakve te stvari jesu (sunce-žuta; oblak-plava). Kako je boja likovni element, potrebno ih je učiti o bojama te im davati veliki broj boja kako bi eksperimentirali. Djeca prvo shvaćaju odnose između kontrastnih boja, a potom tonske vrijednosti.

Faza intelektualnog realizma obuhvaća dob od pete do jedanaeste godine starosti. To je definitivno najljepše doba dječjeg stvaralaštva. U ovom periodu razvija se socijalizacija, temeljni proces u kojem djeca oblikuju svoje ponašanje zbog utjecaja društva. Djeca kreću u školu te upoznaju svoje vršnjake. Započinje im drugačiji ritam življenja koji sadrži više obaveza i poteškoća, nego u predškolskom razdoblju. Isto tako prelazi i u višu fazu likovnog razvoja. Iako djeca počinju razvijati apstraktno mišljenje i bogatiti fond riječi, ona i dalje u vlastite predodžbe

ubacuju maštu te nema velike razlike između intelektualnog i emocionalnog doživljavanja svijeta. U ovoj fazi djetetu se motorika razvija dovoljno da crte povlači bez straha pa kombinira tanke i meke crte. Odabir boje ovisi o raspoloženju pa iz crteža često možemo ocijeniti emocionalno stanje djeteta. „Učenike se u ovoj fazi postupno usmjeruje prema uočavanju lokalnih boja i njihovih kromatskih i tonских vrijednosti, npr.: crveno kao jabuka, crveno kao cikla, kao šipak ili žuto kao limun, kao kruška, kao dinja itd.“ (Grgurić, N., Jakubin, M., 1996: 68).

Slika 8. *Hranim ptice*, olovka (5 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996.)

Fazu vizualnog realizma karakterizira realno prikazivanje objekata. Djeca uvode detalje u crteže, paze na proporcije i shvaćaju prostorne probleme. „Učenici u ovom razdoblju postepeno svjesno usvajaju geometrijsku, zračnu i kolorističku perspektivu. Potpuno se gubi spontani plošni izraz, a zamjenjuje ga svjesno istraživanje svjetla i sjene te se u području crtanja i slikanja javlja izražavanje privida volumena na plohi tonskom modelacijom. Time oni krajem ovog razdoblja u likovnom izražavanju ‘postaju odrasli’. Karakteristike nove faze uništavaju ljepotu i ekspresivnost ‘pravog’ spontanog dječjeg izraza“ (Grgurić, N., Jakubin,., 1996, 73-75).

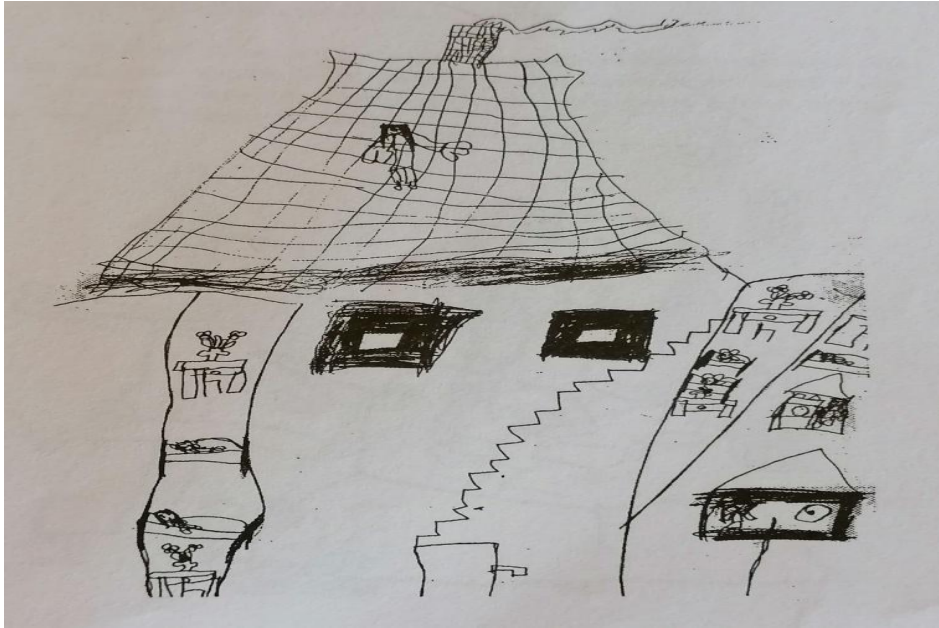
Slika 9. *Motiv iz Zagreba*. Geometrijska perspektiva, prostorni odnosi, cjelina-detalji, lavirani tuš
(11 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

5.2. Karakteristike dječjeg likovnog izražavanja

Razlikujemo i neke posebnosti dječjeg izražavanja. Djeca ih počinju primjenjivati od četvrte godine. To su sljedeći: *transparentnost prikaza* (Röntgenski prikaz), *prikaz akcije u fazama kretanja* (vremenska dimenzija), *prevaljivanje oblika*, *emocijska proporcija*, *rasklapanje oblika*, *vertikalna i obrnuta perspektiva* i *poliperspektiva*.

U *transparentnom prikazu* djeca crtaju sve što znaju o nekom objektu pa će crtajući kuću nacrtati i određene stvari koje se u njoj događaju iako se one ne bi mogle vidjeti. Tako će crtajući obitelj kako ruča, nacrtati i polazak na spavanje, psa i dr..

Slika 10. *Lutka u tavanskoj sobi*. Transparentnost prikaza - desno dodatni sadržaji izvan kuće koji se događaju u kući i kućica za ptice, vanjski prostor, olovka (5,5 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 11. *Mama i tata*. "Mama je debela jer nosi seku", olovka (4 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Djeca ne znaju prikazati pokret olovkom. Oni to rade izduživanjem određenog dijela tijela kojim se pokret čini. *Prikaz akcije* često crtaju u slijedu. Dijete prvo crta loptu, pa kako ju netko uzima, kako ju udara, te kako ju zabija u gol (slijed od četiri crteža).

Slika 12. *Nogomet*. Za oznaku kretanja, učenik multiplicira noge i loptu u putanji, olovka (8 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

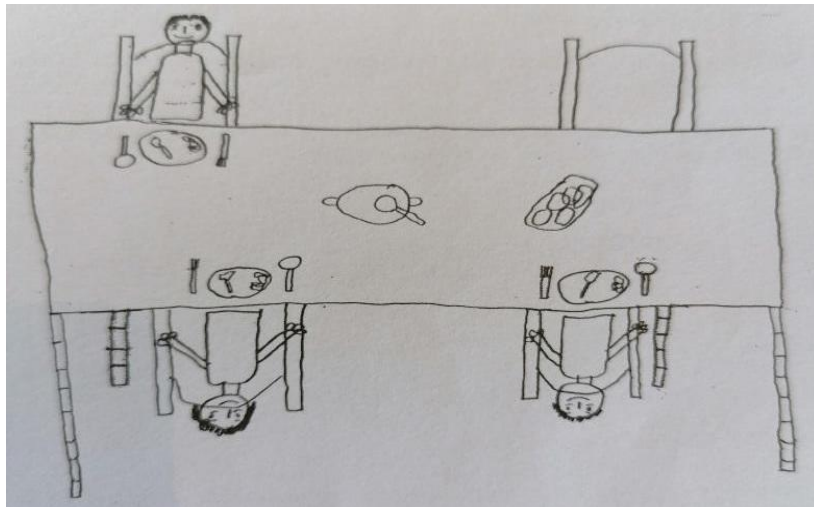
Svaki predmet koji je za dijete važan, a osobito osobe do kojih im je stalo, crtaju znatno većim nego ostale predmete na crtežu. *Emotivna proporcija* se često može naći na crtežima obitelji gdje djeca najdražeg člana nacrtaju najvećeg, u odnosu na druge.

Slika 13. *U prometu*. Policajac je najvažniji lik, olovka (5 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

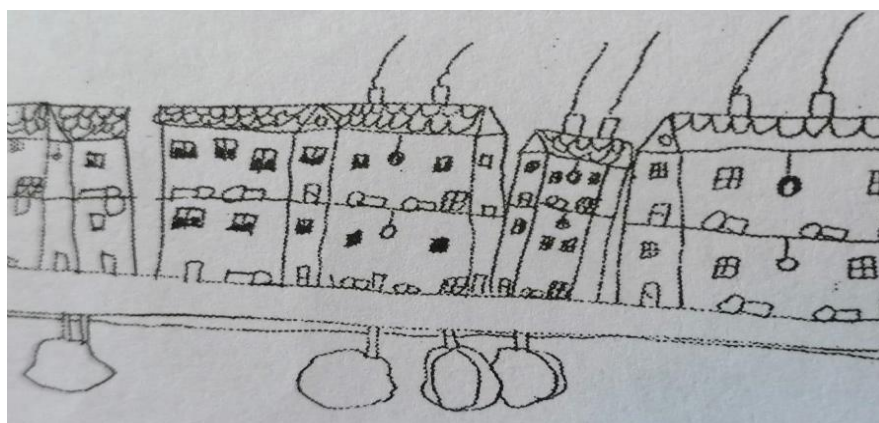
Dijete ne obazire pozornost na liniju tla već okreće papir kako crta pa izgleda kao da svaki lik ima svoje tlo. To nazivamo *prevaljivanje oblika*.

Slika 14. *Obitelj za stolom*. Likovi i stolci prevaljeni u ravnini papira, olovka (8 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

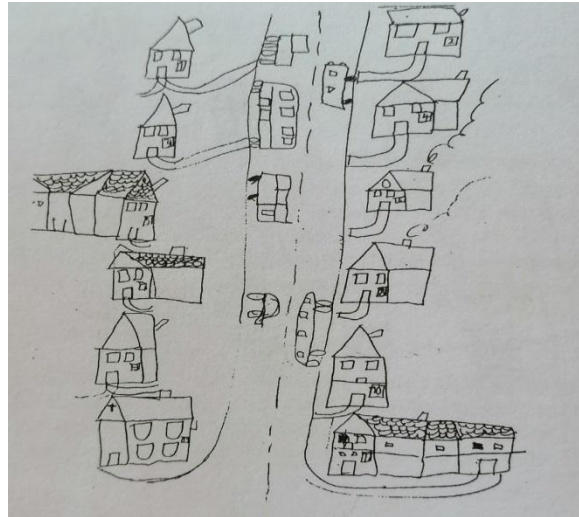
Rasklapanje oblika često se može pronaći na crtežima ulica. Dijete crta kuću s njezinom prednjom, bočnom i stražnjom stranom. „Piaget tumači rasklopljeni crtež egocentrizmom percepcije, tj. nesposobnošću zauzimanja objektivnog stava te sukcesivnim jednačenjem sa svakom stranom objekta“ (Grgurić, N., Jakubin, M., 1996: 66).

Slika 15. *Kuće u nizu*. Rasklopljeni oblik - kuće sagledane s prednje, zadnje i s bočnih strana. Transparentnost kuća i prevaljenost drveća, olovka (8 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

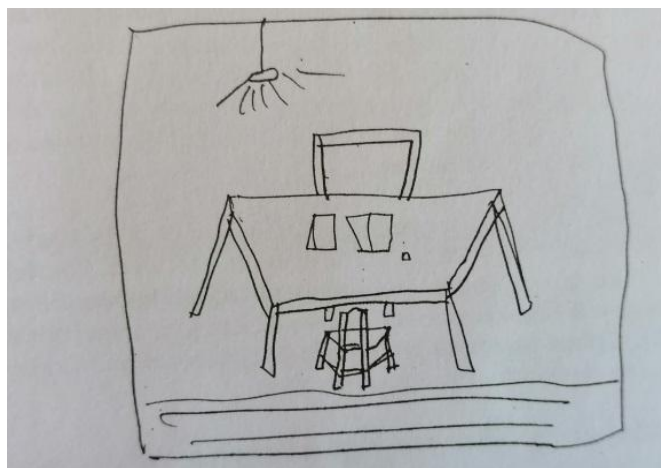
Na dječjim crtežima oblici se nižu okomito jedan iznad drugog. Ono što im je u prvom planu, crtaju u donjem dijelu papira, a sve što je prostorno dalje, nižu iznad. Ova karakteristika naziva se *vertikalna perspektiva*.

Slika 16. *Ulica*. Vertikalna perspektiva, olovka (7 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

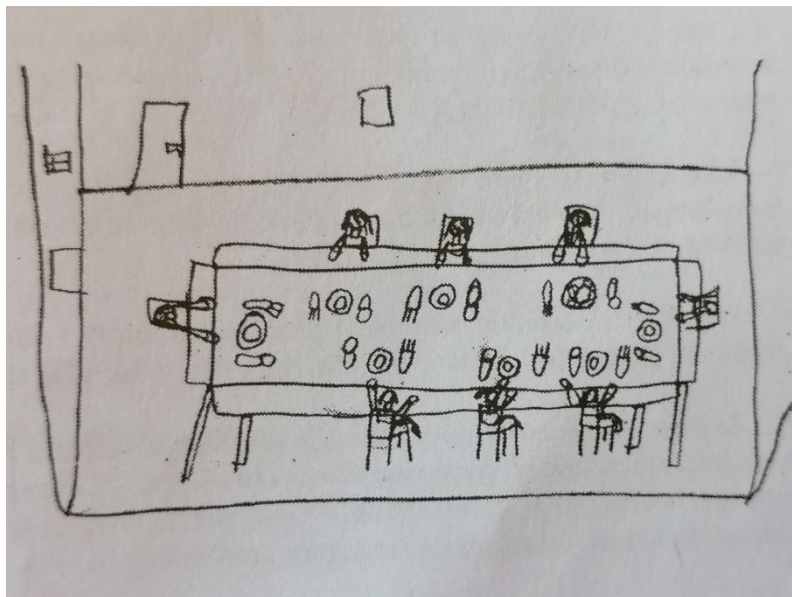
U *obrnutoj perspektivi* djeca stvari koje su prostorno dalje crtaju kao veće, a ono što je bliže, crtaju manje.

Slika 17. *Radni stol*. Obrnuta perspektiva, olovka (7 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Dijete predmete promatra iz različitih kutova gledanja i stajališta. Tako se na jednom crtežu mogu pojaviti objekti gledani s bočne strane, dok su drugi gledani odozgo ili s frontalne strane. Takav oblik izražavanja zove se *poliperspektiva*.

Slika 18. *Obitelj za stolom*. Poliperspektiva, olovka (6 g.)

(Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996: 64).

6. LIKOVNA KULTURA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

Likovna kultura važan je dio odgojno-obrazovnog programa, osobito u predškolskoj dobi. Aktivnosti koje se provode u sklopu nje razvijaju kognitivne, motoričke, emocionalne i socijalne sposobnosti. Znanstvena istraživanja stalno dokazuju njeno djelovanje na razvoj djece te sugeriraju da se broj nastavnih sati likovne kulture poveća zbog svih dobrobiti koje ona donosi. Predškolska djeca su u formalnom obrazovanju većinom usmjerena na aktivnosti lijeve hemisfere mozga koja je zadužena za analizu, riječi, brojeve i logiku. Likovne aktivnosti i ostale umjetničke djelatnosti u ranoj dobi daju prednost desnoj hemisferi koja je zaslužna za maštu, slike i sintezu pa tako intenzivnije bavljenje umjetnošću donosi ravnotežu u cjelokupnom odgojno-obrazovnom procesu. Kad su obje hemisfere mozga u skladnoj funkciji, tj. ravnoteži, onda djelovanje mozga ne postaje samo duplo bolje, već višestruko bolje (Balić-Šimrak, A., 2010). Djeci zato moramo omogućiti da ostvare svoje želje i namjere u likovnim aktivnostima, pružiti im na korištenje raznolike materijale kako bi mogli eksperimentirati.

6.1. Likovna kultura u odgojno-obrazovnom procesu

Znanje koje je potrebno za izvođenje nastave likovne kulture u predškolskim ustanovama, izučava se putem predmeta *Metodika likovne kulture*. Taj kolegij sadrži sve elemente metodičke realizacije nastave i razvojne procese prema kojima se poslije određuju metode nastave. Svaki odgojitelj prilikom pisanja priprema za aktivnost u vrtiću treba se držati principa nastave i uvažavati individualne sposobnosti svakog djeteta, kako se dobrobiti koje likovna kultura nosi ne bi negativno odrazile na dijete. Belamarić (1986.) iznosi nekoliko načina na koje se može pridonijeti djetetovom likovnom izražavanju, a to su sljedeći: usmjeravanje pažnje, aktiviranje sjećanja, maštanjem, ilustracijama, zamišljanjem, igrama s likovnim materijalima i potvrđivanjem. Od djece se ne traže gotovi odgovori, već ih se navodi da razmišljaju o svemu što crtaju. Aktiviranjem sjećanja i mašte bude im se doživljaji o predmetima i ljudima. Navodimo ih da se izražavaju neobično, tj. originalno. Djeci se uvijek daje pozitivan odgovor na ishod crtanja, na taj način ih motiviramo i potičemo da uživaju u likovnim aktivnostima. Kako u praksi često dolazi do ometanja stvaralaštva djece, potrebno je znati na koje načine im odmažemo u radu. „Do ometanja likovnog stvaralaštva odnosno likovnog jezika djece dolazi najčešće zbog nepoznavanja i nerazumijevanja uloge i funkcije te sposobnosti u razvoju djece, odnosno zbog želje okoline da poduči dijete kako će nešto nacrtati, naslikati ili napraviti. Time se nehotice postiže upravo obrnut učinak pa, umjesto razvoja i interesa za likovni rad, dijete obično odustaje od svojih oblika i prelazi na više ili manje uspješno oponašanje danih naturalističkih ili shematskih predložaka“

(Belamarić, D., 1986: 253). Neki od načina na koje se može ugroziti dječja likovna aktivnost jesu: crtanje djeci, ispravljavanje dječjih oblika, slikovnica za bojanje, izlaganje radova i podjela shematskih oblika djeci, vrednovanje i procjenjivanje likovnih radova djece, komentiranje i prigovarivanje, prenamaglašavanje vrijednosti i inzistiranje na urednosti i preciznosti. Negativan i najgori oblik ometanja stvaralaštva je crtanje djeci. Djeca ne razumiju takav crtež ni njegove sastavnice te ih samo pokušavaju preslikavati kako bi imitirali i zadovoljili odrasle. Takva djeca će s vremenom odbijati likovne aktivnosti ili ih bazirati na kopiji tuđih. Isto tako, ako roditelji crtaju djeci, odgojitelji ne mogu donijeti točne analize crteža, ne mogu pratiti njihov likovni razvoj, a pritom ni raditi na poboljšanju tog razvoja. Kod razvijanja motivacije i koncentracije velika se važnost pridaje odabiru motiva. Motiv mora biti prikazan kroz umjetničko djelo i buditi dječju znatiželju kako bi se povećavala motivacija i fokus pažnje.

6.2. Likovna aktivnost djece predškolske dobi

Likovne aktivnosti koje srećemo u radu s djecom predškolske dobi dijele se na dvije skupine:

1. *Spontane aktivnosti* – one u kojima dijete spontano i samoinicijativno započinje likovno izražavanje birajući sredstva po vlastitoj želji
2. *Planirane aktivnosti* - planira i provodi ih odgajatelj u sklopu odgojno-obrazovnog programa

Spontane aktivnosti nam pomažu tako da nam opisuju dječje želje i mogućnosti. One su nam pokazatelj dječjeg interesa prema materijalima, motivima i emocijama. *Planirane aktivnosti*, s druge strane, provode se prema programu predškolske ustanove pa djeci daju priliku da nauče nove tehnike i upoznaju se s novim materijalima. Poanta likovne aktivnosti je istraživanje, koje najbolje možemo provoditi kroz planirani rad. „Kreiranje posebne stvaralačke atmosfere nalik onoj u umjetničkom ateljeu omogućava djeci da se slobodnije i s većim interesom uključe u likovne aktivnosti. Pritom je aktivna uloga odgajatelja kao moderatora cijelog procesa nezamjenjiva te od njega zahtijeva izvrsno poznavanje materije. Izbor likovne tehnike, materijala i motiva treba biti spontan i prilagođen potrebama djeteta, odnosno skupine“ (Balić-Šimrak, A., 2010:8).

6.3. Ciljevi likovne aktivnosti djece predškolske dobi

Ciljevi likovne kulture dijele se na sljedeći način:

- stručno-likovni ciljevi (materijalni)

- odgojni ciljevi
- terapijski ciljevi

Stručno-likovni ciljevi (materijalni)

Po Herceg i sur. (2010) pod ove ciljeve ubrajaju se znanja i umijeća iz područja likovnog izražavanja, iz teorije oblikovanja, teorije umjetnosti, iz analize likovnih djela i povijesti likovne kulture. Kod djece ovaj cilj primjenjujemo na razvijanje njihovih sposobnosti, senzibiliteta za likovne pojave, ukusa, razvoj vlastite osobnosti itd.

Odgojni ciljevi

Odgojni ciljevi baziraju se na razvijanju osobe te unutarnjih vrijednosti. Herceg i sur. (2010) navode da se taj utjecaj vidi u razvijanju sposobnosti (zapažanja, usporedbe, analize, izdvajanja bitnog, vizualnog i verbalnog pamćenja, razvoja mašte, kreativnog mišljenja, emocija, tehničke spretnosti, tolerancije, socijalne komunikacije, kritičnosti itd.), ali i u uvažavanju ostvarenih vrijednosti drugih, solidarnosti s ugroženima, poštovanje umjetničkih djela itd.

Terapijski cilj

Pomoću terapije likovnom umjetnošću može se utjecati na razvoj djeteta. Dijete svojim crtežima prenosi svoja psihološka i socijalna stanja (u slučaju traumi, smrtnog slučaja i sl.) koja se mogu prepoznati i upravo likovnom kulturom djelovati na njih. Cilj je ozdravljenje.

6.4. Razvojni zadaci likovne kulture

Svi zadatci uvršteni su pod razvojna područja:

Socio-emotivni razvoj

Zadatci koji pripadaju socio-emotivnom razvoju su razvijanje ličnosti, moralnog, socijalnog i emocionalnog razvoja. Kroz likovno izražavanje djeca uče emocije izražavati kroz socijalno prihvatljiv način.

Kognitivni razvoj

Likovna kultura u kognitivnom smislu utječe na rješavanje problema, razvoj mišljenja, koncentracije i pamćenja.

Tjelesni, psihomotorni i zdravstveni razvoj

Likovna aktivnost osobito utječe na razvoj fine i grube motorike i sukladno s tim, na razvijanje mišića ruke i šake. Isto tako, praćenjem faza dječjeg izražavanja možemo pratiti i pravilnost razvoja motorike (npr. držanjem olovke).

Komunikacijski razvoj

Likovna kultura je izrazito važna jer putem crteža djeca izražavaju svoje unutarnje biće, tj. komuniciraju. Herceg i sur. (2010) navode još nekoliko utjecaja na polju komunikacije: govorni razvoj, razvoj različitih oblika izražavanja (govornog, likovnog, scenskog, glazbenog i tjelesnog) te razvoj stvaralaštva u različitim područjima izražavanja.

7. UTJECAJ LIKOVNE KULTURE NA RAZVOJ DJECE

Svrha odgoja i obrazovanja ostvarivanje je povoljnih prilika za razvoj ljudskog bića. Te prilike se ostvaraju upravo zbog uplitanja odgoja i obrazovanja na polja duhovnog, tjelesnog, moralnog i intelektualnog djelovanja čovjeka. Kroz nastavu likovne kulture razvija se mašta, osobni osjećaj kreativnosti, emocionalna inteligencija, kritičko razmišljanje, sloboda misli, sloboda djelovanja, kognitivni razvoj i dr.. Moderan način života sa sobom donosi opadanje moralnih vrijednosti u društvu. To se događa zbog podjele između kognitivnih i emocionalnih procesa u obrazovanju gdje se teži razvoju kognitivnih sposobnosti, a sukladno s tim, smanjenju vrijednosti emocionalnih procesa. Obrazovanje koje potiče i emocionalni razvoj (sve vrste umjetnosti koje se provode kroz obrazovanje) dovelo bi do ravnoteže između ta dva procesa te na taj način pridonijela i višim moralnim vrijednostima u društvu.

7.1. Socio-emocionalni razvoj

Socio-emocionalni razvoj djeteta predškolske dobi veže se uz socijalizaciju i stečenu privrženost. Zadatci su socio-emocionalnog razvoja učenje djeteta vrijednostima po kojima je uređeno određeno društvo i učenje ponašanja u sklopu određenih normi. Tri cilja socio-emocionalnog razvoja jesu: *preuzimanje odgovornosti za sebe i druge oko sebe, stvaranje osjećaja o vlastitom biću i ponašanje na prosocijalan način*. Predškolska djeca osjećaju emocionalno zadovoljstvo prilikom bilo kakvog sudjelovanja u likovnom stvaralaštvu, bilo to slikanje, modeliranje ili lijepljenje. Taj osjećaj dolazi od toga da oni kao djeca imaju kontrolu nad nečime, u ovom slučaju nad materijalom i samom tehnikom izrade crteža. Donošenje neovisnih odluka za djecu je važno, dok odrasli to često zaboravljaju. Djeca stvaraju na slobodan način i tim putem izražavaju svoje misli i osjećaje. Graditi djeci razmišljanje da uvijek izražavaju ono što zaista osjećaju i da imaju pravo na vlastita mišljenja dio je kvalitetnog odgoja i obrazovanja. Kako na svoje radove većinom dobivaju pozitivne potvrde, oni grade samopouzdanje. Samopouzdanje se najviše očituje u kasnijoj dobi kroz spremnost djece da uče iz vlastitih i tuđih pogrešaka te su pripremniji za društveni život. Izgrađeno samopouzdanje ponajviše koristi djeci s teškoćama u razvoju. „Možda je najznačajniji utjecaj likovne umjetnosti na rizične skupine djece. Likovna terapija za autističnu djecu ima mnoge benefite, počevši od samog odmaka djece od njihovog zdravstvenog problema, preko igre i pozitivnih emocija do potpomaganja izgradnje živčanog sustava i razvoja estetskih i kreativnih sposobnosti. Djeca s teškoćama uključena u likovno-umjetničke programe bolje su radila u grupi, češće završavala zadane zadatke, pokazala bolje stavove prema školi te manje kršila pravila ponašanja“ (Šarančić, S., 2014: 97). Kako se likovne aktivnosti većinom

provode među ostalim vršnjacima, izgrađuju im se važne društvene vještine: izražavaju svoje namjere, uče prihvaćati i davati konstruktivne kritike, primati pohvale, aktivno slušati tuđe ideje, razvijati timski duh, dijeliti materijale i pregovarati s ostalima. Dok djeca crtaju koncentracija im je veća zbog usmjerenosti zadatku i duboke pažnje prilikom rada. Ta usmjerenost zadatku rezultira i nestankom dnevnog stresa. „Polaznici satova likovnog stvaralaštva u jednom su istraživanju na satovima likovne kulture bili angažiraniji, i 15 % - 30 % dužeg fokusa pažnje, nego na drugima satovima. Likovni rad poboljšava vještine opažanja što se odnosi na zapažanje odnosa veličina, nijansi boja, detalja, svjetla i sjene. Kroz vizualno stvaralaštvo djeca uče promatrati, opisivati, analizirati i interpretirati. Sposobniji su izraziti misli i emocije, verbalno i neverbalno“ (Šarančić, S., 2014: 96). Roditelji, čijoj je djeci potrebna psihološka pomoć radi doživljenih trauma često spas pronalaze u art terapiji. „Art terapija je oblik ekspresivne psihoterapije koja se ne bavi samo problemima i negativnim aspektima osobe, nego otkrivanjem unutarnjih potencijala, kreativnih resursa, razvojem pozitivnih, jakih strana i vrlina koje joj pomažu da se suoči s problemima, sagleda ih u novom svjetlu, bolje razumije i s njima se nosi na konstruktivniji način“ (Šarančić, S., 2014: 99). Ona potiče ozdravljenje i poboljšava kvalitetu života. Likovnim stvaralaštvom možemo utjecati na niz poteškoća poput depresije, opsesivnosti, koncentracije, nervoze, psihoze i dr.. Dokazano je djelovanje i na neke funkcije organizma kao što su otkucaji srca, tlak i tjelesna temperatura. Umjetnost donosi i dobrobit zajednici. „Umjetnički i kulturni događaji mobiliziraju zajednicu, privlače interes stanovnika i posjetitelja, poboljšavaju socijalne odnose u zajednici. Stern i Seifert otkrili su da bavljenje vizualnom umjetnošću snižava razinu stresa, smanjuje broj rasnih i etničkih incidenata. Može potaknuti rast zaposlenih u trgovini, a time unaprijediti i lokalnu ekonomiju“ (Šarančić, S., 2014: 96).

7.2. Kognitivni razvoj

Kognitivni je razvoj uvjetovan funkcioniranjem mozga. Pod „kognicijom“ se misli na djetetovo viđenje svijeta, njegova razmišljanja, kako nešto uči te što uči. Kod kognitivnog razvoja također postoje ciljevi s pomoću kojih mjerimo uspješnost tog razvoja. Oni su sljedeći: *sposobnost učenja i rješavanja problema, razvoj logičkog razmišljanja i razvoj sposobnosti predstavljanja i simboličkog mišljenja*. *Sposobnost učenja* je sposobnost da se dijete služi informacijama, materijalima i svim mogućim izvorima koji su dostupni, da promatraju stvari i promjene na stvarima, postavljaju pitanja, testiraju rješenja, da stečeno znanje primjenjuje na novo, da zaključuju i dr. *Logičko razmišljanje* podrazumijeva skupljanje informacija, uspoređivanje istih, klasificiranje, mjerenje i dr. *Razvoj sposobnosti predstavljanja i simboličkog mišljenja* podrazumijeva sposobnost korištenja određenih materijala na pravi način. Na koji način zapravo

djeca uče? Djeca svojim aktivnostima izazivaju mozak na stvaranje novih sinapsi koje donose bolji odnos među moždanim stanicama. Sve čime dijete rukuje, sve o čemu razmišlja doprinosi jačanju tih sinaptičkih veza. Zašto je onda razdoblje predškolske dobi osjetljivo i važno za kognitivni razvoj? Zato jer krajem šeste godine odumiru sinaptičke veze koje se ne koriste, a jačaju one koje se upotrebljavaju. To je razdoblje kada najviše možemo utjecati na broj tih veza. Što se tiče likovne kulture, djeca raspolažu raznim materijalima, lijepe i režu papire, spajaju, smišljaju kreativne ideje, razmišljaju o bojama, miješaju boje itd. Sve to doprinosi rastu broja sinapsi. Uz sve to, u likovnom izražavanju uvijek postoji mnoštvo varijanti završavanja. Svatko ima svoj način kako nešto uljepšava ili doraduje. „Umjetnost omogućuje razvoj sposobnosti sagledavanja s različitih perspektiva i procjenjivanje iz različitih gledišta. Na taj način potiče se razvoj kreativnog, divergentnog i kritičkog mišljenja. Takvo mišljenje daje originalna rješenja i omogućuje fleksibilno traženje, za razliku od konvergentnog mišljenja koje dovodi do očekivanih i predvidljivih rješenja“ (Šarančić, S., 2014: 97). Stoga djeca koja se u slobodnim aktivnostima bave likovnim izražavanjem, imaju znatno veći broj uspješnosti u porastu originalnosti i rješavanju problema. „Kreativnost i mašta bit će učenicima od velike koristi u učenju matematike, prirodoslovlja, povijesti, kasnije u poduzetništvu, te u stvari u svemu što čovječanstvo stvara. Likovni rad poboljšava vještine opažanja što se odnosi na zapažanje odnosa veličina, nijansi boja, detalja, svjetla i sjene. Kroz vizualno stvaralaštvo djeca uče promatrati, opisivati, analizirati i interpretirati“ (Šarančić, S., 2014: 96). Radeći sve to aktiviraju im se vizualne i taktilne mogućnosti učenja.

7.3. Fizički razvoj

Dva su cilja fizičkog razvoja: razvoj krupne i fine motorike. *Krupna motorika* je upotreba krupnih mišića, razvoj sposobnosti penjanja, skakanja, trčanja, razvoj stabilnosti i dr. *Fina motorika* je upotreba sitnih mišića (šaka), pravilno korištenje predmetima poput žlice, kista, olovke, razvijanje koordinacije oko-ruka i dr. Postoje mnoge zablude kako se fizički razvoj podrazumijeva jer djeca moraju narasti i razviti se te da okolina svojim utjecajima ne može utjecati na to. Istina je zapravo suprotna. Odgojitelji posvećuju isto vrijeme fizičkom razvoju kao i svim ostalima. Djeca na taj način prije postanu samostalna u svakodnevnim radnjama, poput oblačenja i vezanja pertli. Utjecajem na fizički razvoj pomaže u uspješnosti drugih polja razvoja. Recimo, socio-emocionalni razvoj usko je povezan jer će dijete, ovladavanjem vlastitim tijelom imati više povjerenja i vjere u sebe. Isto tako, utječe i na razvoj govora. Ako dijete nauči pravilno držati olovku te ju često koristi, veća je mogućnost da će prije početi pisati slova, a samim tim i ranije početi čitati. U likovnoj aktivnosti, djeca stvarajući likovne uratke razvijaju finu i grubu

motoriku. *Gruba motorika* razvija se velikim pokretima ruku, gdje su nam uključeni mišići ruke (nadlaktica, podlaktica). Za takvo crtanje potrebni su veliki potezi koji se ostvaruju kada dijete crta na papir koji je postavljen na stalak ili recimo crtajući na podu. Manje mišićne skupine poput prstiju izgrađuju se modeliranjem gline, rezanjem papira škarama, bojanjem malih površina. Sve navedene aktivnosti razvijaju i koordinaciju oko-ruka te akomodaciju oka što je važno za razvijanje većeg broja sinapsi. „Dok djeca odlučuju kako sastaviti dijelove zajedno u cjelinu, gdje postaviti predmete i koje pojedinosti treba uključiti, nauče koordinirati ono što vide pokretima ruku i prstiju. Ta je koordinacija očiju-ruku ključna za mnoge aktivnosti, uključujući oblikovanje slova i razmaka riječi u formalnom pisanju.“¹

7.4. Razvoj govora

Kod razvoja govora pratimo razumijevanje djece i komunikaciju u bilo kojem smislu (riječ, govor, pisanje). Likovni jezik smatra se važnim jer djeca putem likovnih znakova izražavaju svoje ideje i emocije. Također je važan za komuniciranje s odraslima te s ostalom djecom. Razvoj govora povezan je s ostalim domenama razvoja pa je direktno povezan s kognitivnim razvojem djece. „Učestala jezična iskustva i mogućnosti jezične ekspresije u razdoblju od 3. do 5. godine života u izrazito važnoj mjeri pridonose i uvećanju dječjeg vokabulara. Bogat vokabular direktno utječe i na brži i bolji razvoj dječjih sposobnosti čitanja“ (Milić, S., 2007: 72). Znanje prezentirano putem vizualnih slika povećava motivaciju i donosi uspješnije učenje. „Suprotno uobičajenom, u jednom je istraživanju kao motivacija za literarnu vježbu korišteno likovno stvaralaštvo (likovno stvaralaštvo se obično koristi za ilustraciju literarnog predloška). Rezultat su bili sadržajniji i složeniji literarni radovi, bogatiji senzornim detaljima, u odnosu na prijašnje jednostavne i šablonske literarne pokušaje“ (Šarančić, S., 2014:94). Likovna umjetnost razvija i kritičko mišljenje kod djece. „U jednoj longitudinalnoj studiji utjecaja umjetničkog obrazovanja na pismenost osnovnoškolske djece utvrđeno je da su učenici koji su bili uključeni u umjetnički program bolji u nekoliko kategorija pismenosti i kritičkog mišljenja od vršnjaka koji nisu sudjelovali u programu. Napredak se odnosio na prošireni fokus, postavljanje pretpostavki, bolje usmeno interpretiranje umjetničke slike i književnog ulomka. Osim toga, program je pozitivno utjecao na stav učenika prema posjećivanju muzeja i galerija“ (Šarančić, S., 2014: 95). Osim govorne komunikacije likovna umjetnost potiče i vizualnu komunikaciju. „Vizualnim komuniciranjem kod djece se razvija: sposobnost doživljavanja i razumijevanja sve složenijih

---

¹Vlastiti prijevod s engleskog jezika.

Izvor i vrijeme otvaranja stranice:

http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_view.aspx?ArticleID=113 ; 27.11.2019.

oblika likovne umjetnosti, razvijanje vizualne osjetljivosti približavanjem estetski vrijednih sadržaja, uočavanje vizualnih poticaja iz okoline, postupno diferenciranje vizualnih poruka kao funkcionalnih spoznaja i estetsko-kreativnih vizualnih poruka kroz estetsko komuniciranje, razvijanje sposobnosti korištenja vizualnih i nevizualnih poticaja za istraživanje djeteta, razvijanje sposobnosti doživljaja ugone kroz estetski vrijedne sadržaje, razvijanje sposobnosti općeg i likovno-kreativnog mišljenja i izražavanja“ (Herceg, L., Rončević, A., Karlavaris, B., 2010, 70).

8. ANALIZA DJEČJIH RADOVA S PRIKAZOM LJUDSKE FIGURE

Crtanje ljudske figure razvija se i mijenja po fazama dječjeg razvoja. U početcima crtanja djeca dolaze do ljudskog lika spontanom šaranjem. Razvojem motorike djeca počinju bilježiti prve kružnice na papiru. Otkriće kruga važna je prekretnica u dječjem izražavanju jer ujedno označava i pojavu prvog prikaza čovjeka. Ljudska figura je kod sve djece univerzalna, a pojavljuje se u razdoblju od 3 do 3,5 godine. Iz kruga se ubrzo počinju pojavljivati linije koje označavaju noge – *glavonožac*. Dijete kroz prikaz čovjeka zapravo crta percepciju samog sebe, tj. sve što na sebi može vidjeti (dijete vidi da ruke izlaze iz glave, a noge vidi ispred sebe). Do pete godine dijete počinje koristiti nove oblike na papiru pa koristeći geometrijske likove počinje crtati trup ljudskog lika. Trup je većinom naglašen na crtežu, tj. veći je u odnosu na druge dijelove tijela. U ovom periodu možemo zamijetiti je li dijete shvatilo razliku u spolu jer se na crtežima ona određuje po crtanju kose (ženski lik), a u kasnijim fazama po odjeći. Dodavanjem raznih detalja poput šake i prstiju govori nam da dijete sve više razvija vizualnu percepciju, tj. uspijeva prenijeti na papir sve što vidi u okolini.

Od 5. do 6. godine ljudske figure na crtežima poprimaju prava obilježja čovjeka. Sastoje se od glave, trupa i udova, a sustavno se nižu i ostali detalji. Može se dogoditi da dijete izostavi određene dijelove tijela jer za trenutni prikaz ne smatra da su važni. Isto tako, može nacrtati nešto što nije uočljivo na crtežu, ali ono zna da to postoji (beba u truhu mame). Ta se pojava naziva *transparentnost crteža*. Dijete također prenaglašava određene dijelove tijela zbog njihove osobite važnosti pa mjere u dječjim crtežima ne odgovaraju prirodnim mjerama i odnosima. Na crtežima se pojavljuju oči, usta, nos, uši, a poslije i trepavice, obrve – sve što dijete upoznaje kroz okolinu. Spolnu diferencijaciju sada ne obilježava samo kosom, već i razlikom u odjeći lika. Noge i ruke počinju dobivati punoću (volumen) te se s tim dijete odvajaju od linije i počinje izražavati plohe.

Od šeste godine dječja iskustva i sposobnosti puno su izraženije. Ljudske figure crta sa sve više detalja. Tako možemo uočiti uzorke tkanine, frizure, vrpce u glavi, nakit i sl.. Detalji se vide i na licu ljudskog prikaza pa tako prikazuju šarenicu oka, naočale, madeže, brkove, pjege itd.. Djeca lik počinju shvaćati s više strana pa dijete može zaključiti da lice iz profila ima samo jedno oko.

U analizi dječjih crteža istražiti će se dob djeteta, motiv, likovna tehnika i pripadnost određenoj fazi likovnog izražavanja. Pri odabiru faze likovnog izražavanja kod crteža se mora proučiti: prisutnost glavonošca, detalji na licu, punoća ili volumen udova, spolna razlika u likovima, korištenje geometrijskih oblika u prikazu tijela, pojava trupa u prikazu lika, linija tla, transparentnost crteža, emocionalna proporcija, prikaz pokreta, naglašeni dijelovi crteža,

korištenje boja, razvoj motorike praćen potezima olovke, kreativnost, mašta itd.. Svi likovni radovi preuzeti su iz arhive profesorice Breze Žižović.

Crtež 1.

Dječak M., (3 god. i 6 mj.), *Obitelj*, olovka u boji

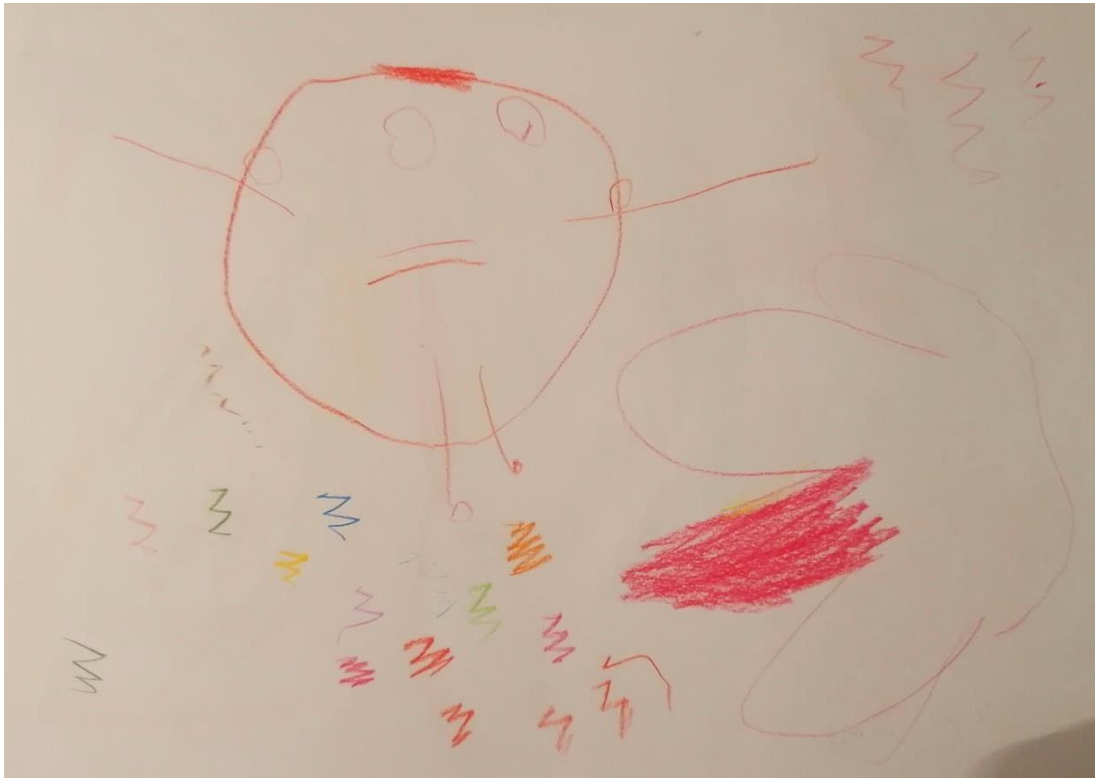
Dijete crta oca i majku.

Otac je na crtežu prikazan plavom bojom, a majka žutom. Dijete još uvijek koristi samo linije te nema realnog prikaza ljudskih likova. Dječak majku prikazuje kao dva kruga obojena izrazito snažnim potezima žute boje, dok je otac prikazan mnogostrukim vertikalnim linijama plave boje s manjim naglaskom crvene. Majka i otac su na prikazu povezani velikim krugom plave boje.

Dječak godištem pripada fazi izražavanja složenim simbolima, dok svojim likovnim mogućnostima pripada fazi izražavanja primarnim simbolima.

Crtež 2.

Djevojčica E. (3 god. i 10 mj.), *Majka*, olovka u boji

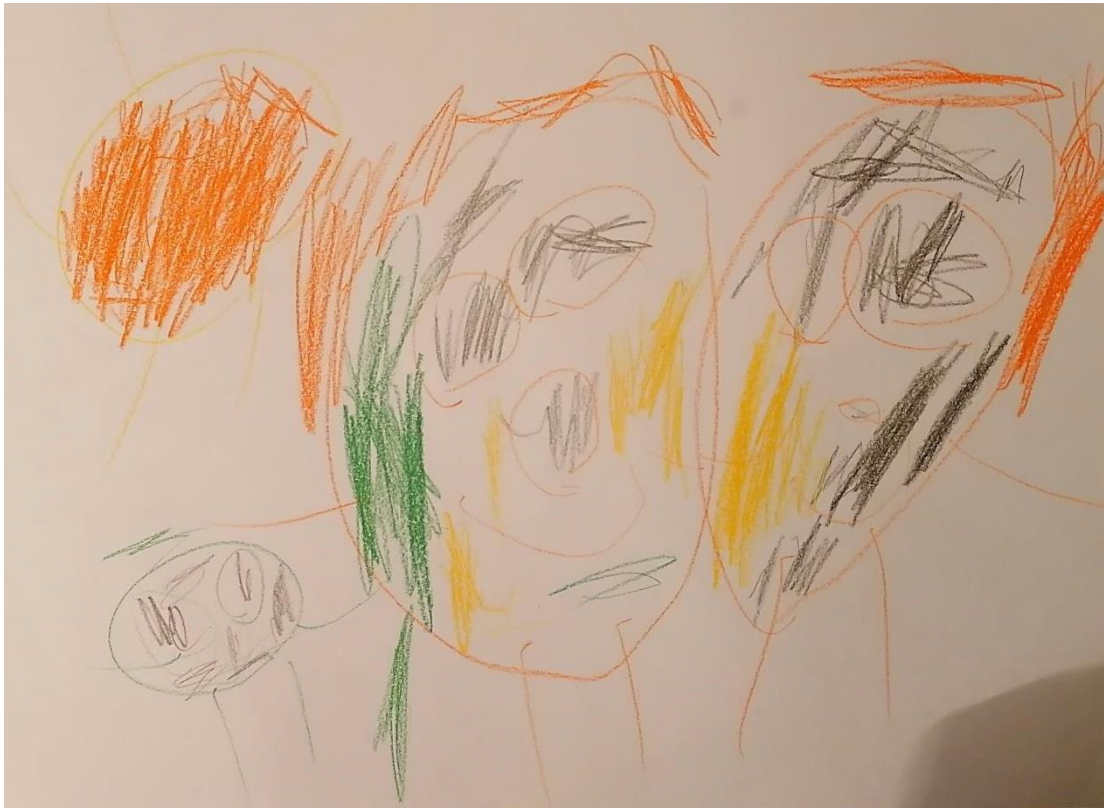

Dijete prikazuje tipičan primjer glavonošca – linije iz kruga označavaju ruke i noge. Dijete crta oči u obliku krugova i dodaje dvije okomite linije na mjesto usta. Izraz majke na crtežu je neutralan. Obrisi na vrhu glave predstavljaju kosu. Ono što je posebno na crtežu su detalji na liku – uši te cipele na krajevima nogu. Na ostatku papira možemo vidjeti valovite linije u različitim bojama. Djevojčica je s desne strane majke nacrtala lik koji nema obilježja ljudske figure. U ovoj fazi dijete još uvijek boju bira spontano pa ne možemo odrediti njen psihološki učinak.

Djevojčica po godištu i mogućnostima likovnog izražavanja pripada fazi izražavanja primarnim simbolima.

Crtež 3.

Djevojčica E. (3 god. i 11.mj.), *Obitelj*, olovka u boji

Dijete na crtežu prikazuje sebe, majku i oca (s lijeva na desno).

Djevojčica E. koristi četiri boje na svom crtežu: zelenu, žutu, narančastu i crnu. U prikazu obitelji nacrtala je sebe i roditelje. Njeni likovi imaju oblik glavonošca koji je karakterističan za ovu dob. Djevojčica crta detalje na licu: obrve, oči ispunjene šarenicama, rumenilo na licu, nos i usta. Roditelji na prikazu imaju sretan izraz lica, dok djevojčica ima neutralan. Ako dijete osjeća obiteljsku povezanost, članovi obitelji na crtežu često su blizu jedni drugima, što se može vidjeti na crtežu. Diferencijacija spola ne postoji jer djevojčica crta jednaku duljinu kose na oba roditelja. Omjer likova na slici ukazuje na bliski odnos djevojčice i majke - pojava emocionalne proporcije, što također pokazuje i crtanjem svoga lika pokraj majčinog. Iznad svoje glave dijete crta balon koji označava dječju zaigranost.

Djevojčica pripada fazi izražavanja primarnim simbolima.

Crtež 4.

Dječak K., (4 godine i 9 dana), *Obitelj*, olovka u boji

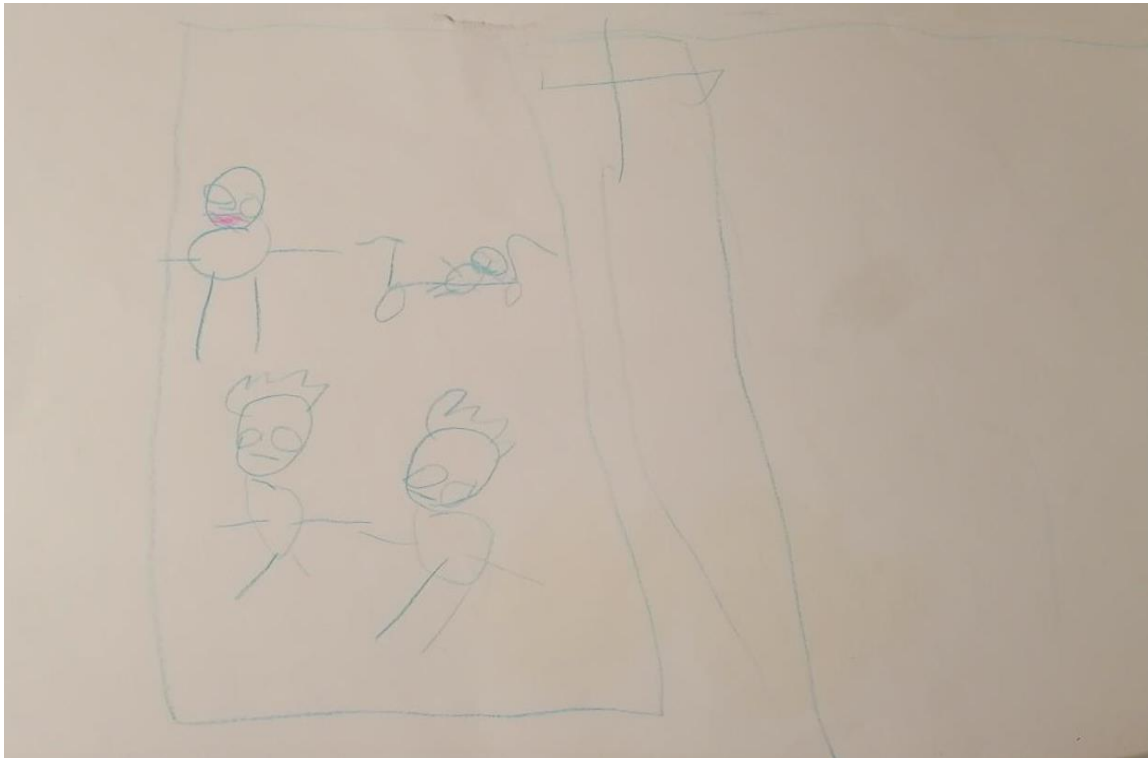
Dječak prikazuje sebe, oca i majku (s lijeva na desno).

Na likovima se pojavljuje trup koji je veći u odnosu na ostale dijelove tijela, što je česta pojava nakon što djeca otkriju crtanje trupa. Dječak je čvrstim potezima obojio svaki od njih. Spolna diferencijacija se očituje putem boje – majka je nacrtana narančastom bojom, dijete i otac plavom i sivom. Na svom liku dijete bojom odvaja trup od udova. Na glavama likova nacrtan je nos što je karakteristično za kasniju fazu likovnog izražavanja. Za crtanje nosa i očiju dijete koristi geometrijske likove, što je karakteristično za svu djecu ove dobi. Očevo i majčino lice odaje dojam nezadovoljstva, dok je djetetov izraz lica neutralan. Majka je veća u odnosu na oca što ukazuje na veću emocionalnu povezanost.

Dječak po dobi i mogućnostima izražavanja pripada fazi izražavanja složenim simbolima.

Crtež 5.

Dječak N., (4 god. i 1mj.), *Obitelj*, olovka u boji

Dječak na crtežu prikazuje majku s bebom, sebe i brata.

Dječak koristi plavu bojicu za prikaz obitelji. Plava boja se kod djece povezuje s potrebom za druženjem. Na svim likovima dječak crta trup. Koristi kosu za prikaz sebe i brata, dok majku prepoznajemo po ružu koji je jedini ružičaste boje na crtežu. Isto tako, crta kolica s bebom te produžuje majčinu ruku označavajući pokret „ljuljanja“. Držanje brata za ruku označava njihovu bliskost.

Dječak po dobi i mogućnostima likovnog izražavanja pripada fazi izražavanja složenim simbolima.

Crtež 6.

Djevojčica M., (4 god. i 2 mj.), *Obitelj*, olovka u boji

Djevojčica crta majku i oca (s lijeva na desno).

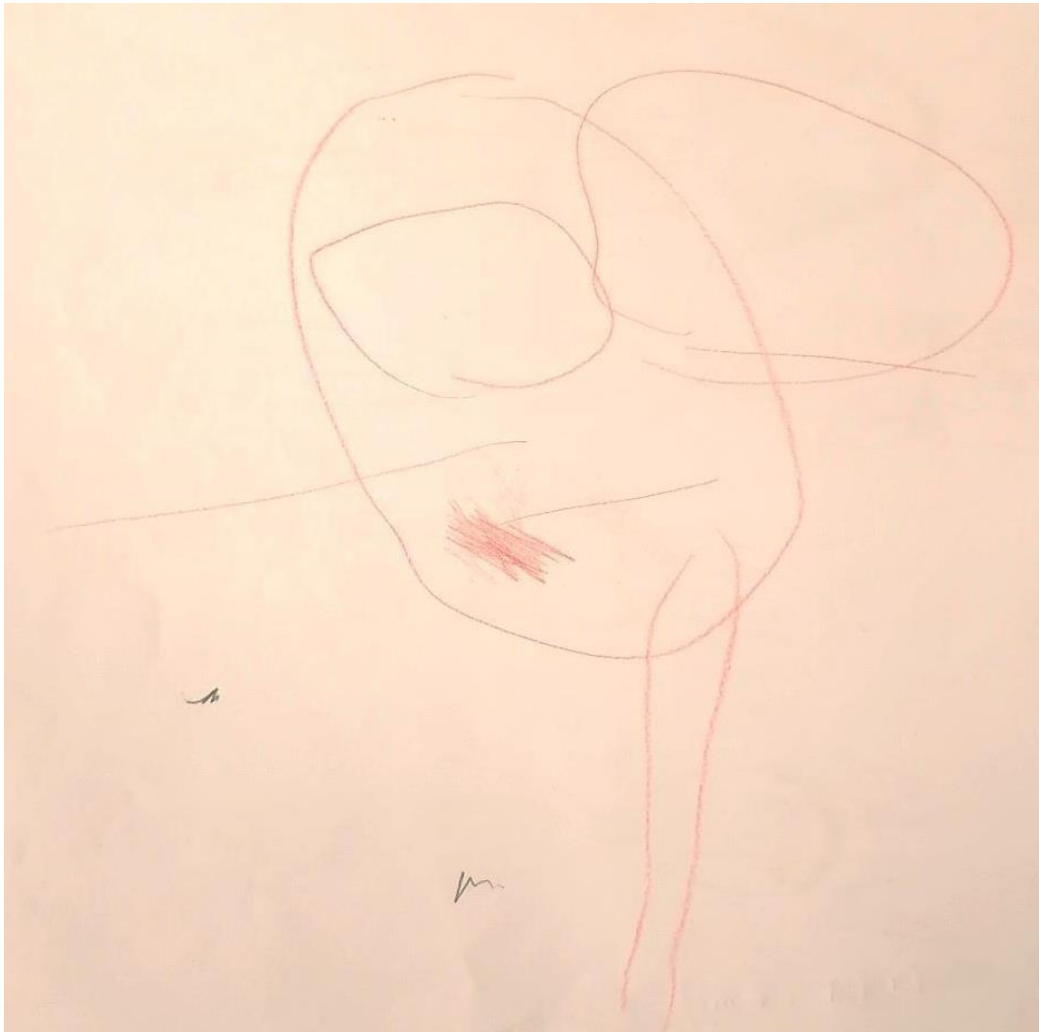
Pri crtanju djevojčica je koristila četiri boje: ljubičastu, ružičastu, plavu i crnu. Na crtežu je prikazan trup na oba lika. Za crtanje majčine haljine koristi se geometrijskim likom - trokutom, a za očev trup krugom. Iako ne upućuje na raspoznavanje spola, na oba lika nacrtana je kosa. Spol djevojčica određuje majčinom haljinom. Dijete crta oči, nos i usta na oba roditelja, a izraz lica je neutralan. Djevojčica na glave oba lika dodaje uši. Linijama na krajevima udova djevojčica označava prste. Djeca u toj dobi crtaju prste, ali im još uvijek nije važan broj prstiju pa ih na svakoj ruci ili nozi ima više ili manje od pet. Nije nacrtala sebe na crtežu obitelji.

Djevojčica po dobi i mogućnostima izražavanja pripada fazi izražavanja složenim simbolima.

Crtež 7.

Djevojčica E., (4 god. i 6.mj.), *Majka*, olovka u boji

Na crtežu je prikazan glavonožac. Oči na prikazu majke su izrazito krupne što može ukazivati da su djetetu bitne. Na licu dodaje vodoravnu liniju koja označava usta. Lijevi kraj usnice na slici djevojčica je naglasila bojom. Pretjerana upotreba crvene boje može biti znak osjećaja uznemirenosti ili prikrivene agresivnosti. Ulaskom u petu godinu dijete bi trebalo imati puno više detalja na prikazu čovjeka.

Djevojčica E. po mogućnostima likovnog izražavanja pripada fazi izražavanja primarnim simbolima, iako po dobi treba pripadati fazi izražavanja složenim simbolima.

Crtež 8.

Djevojčica S., (4 god. i 9. mj.), *Obitelj*, olovka u boji

Na prikazu obitelji djevojčica crta sebe, majku, oca i brata (s lijeva na desno).

Crtež obiluje geometrijskim likovima kojima dijete označava dijelove tijela. Za prikaz trupa koristi pravokutnik, za usta trokut, a za oči krug. Obrve crta koristeći se linijama te ih izostavlja samo na svom liku. Kosom dijete određuje spol likova. Koristi puno boja u prikazu. Muškim članovima obitelji naglašava obraze. Svoje i bratove ruke djevojčica je posebno naglasila dodatnom bojom. Noge su prikazane linijama, a samo djevojke na crtežu imaju cipele. Na ostatku papira djevojčica dodaje cvijet, balone i srce. Cijeli prikaz izgleda uredno i kreativno.

Djevojčica po dobi i mogućnostima likovnog izražavanja pripada fazi izražavanja složenim simbolima.

Crtež 9.

Djevojčica K., (6 god. i 2 mj.), *Obitelj*, grafitna olovka

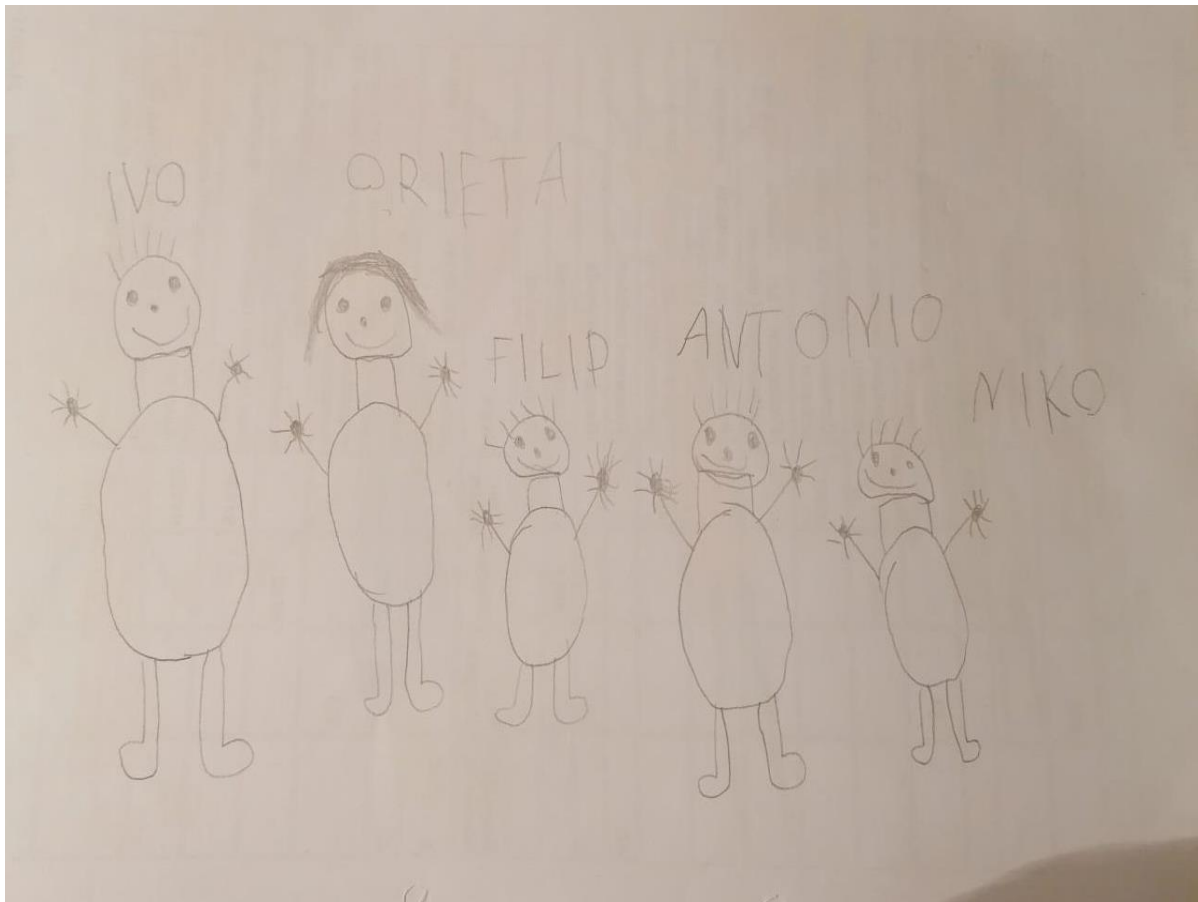
Djevojčica K. crta majku, oca, sebe i baku (s lijeva na desno).

Prikaz likova je realističan. Diferencijacija spola očituje se kosom, ali i odjećom. Na licu se nalaze oči sa šarenicama, trepavice, nos i usta. Svaki član obitelji prikazan je s osmijehom što navodi da u obitelji vlada sklad i sretno ozračje. Dijete prestaje koristiti linije prilikom crtanja prstiju. Volumen udova crta kod oca i bake, dok kod sebe i majke koristi linije za noge. Dijete koristi liniju tla koja se pojavljuje u ovoj fazi likovnog izražavanja. Zanimljiv detalj su cipele na petu koje je djevojčica nacrtala sebi i svojoj majci. Karakteristično je da djeca s lijeve strane crtaju osobe koje im najviše znače pa možemo pretpostaviti da je u njenom životu majka izuzetno važna.

Djevojčica K. po dobi i mogućnostima izražavanja pripada fazi intelektualnog realizma.

Crtež 10.

Dječak F., (6 god. i 5 mj.), *Obitelj*, grafitna olovka

Dječak prikazuje oca, majku, sebe i dva brata (s lijeva na desno).

Dijete glavu i trup označava s pomoću kruga te dodaje vrat. Na likovima su ruke prikazane linijama, dok noge imaju svoj volumen. Posebno su naglašene ruke i prsti. Crtež se doima kao da cijela obitelj slavi, tj. maše rukama. Na licima članova obitelji dječak prikazuje oči i nos kao ispunjeni krug. Otac je nacrtan kao prvi s lijeve strane što može ukazivati na očev autoritet ili djetetovu emocionalnu povezanost s njim. Svi likovi imaju osmijeh na licu što dovodi do zaključka da je riječ o sretnoj obitelji. Česta je pojava da djeca sebe crtaju u blizini roditelja jer na taj način ističu svoju važnost. Razliku u spolu prepoznamo po kosi majke.

Dječak po godištu i po mogućnostima likovnog izražavanja pripada fazi intelektualnog realizma.

Crtež 11.

Dječak D., (6 god. i 10 mj.), *Obitelj*, olovka u boji

Dječak u prikazu obitelji crta majku i oca (s lijeva na desno).

Kosom i bojama dječak ističe razliku u spolovima: majka je narančaste i ljubičaste boje, a otac crne i smeđe boje. Kod oba je lika trup odvojen od udova. Dječak za ruke više ne koristi linije, već crta cijelu šaku. Roditelji se na prikazu drže za ruke i imaju osmijeh na licu, što ukazuje da u obitelji vlada sklad. Otac u ruci drži upravljač za igrice iz čega se može pretpostaviti da ga dijete često vidi kako igra. Na licu majke dijete crta trepavice i oči, dok kod oca izostavlja trepavice (mogućnost da majka ima izražene trepavice). Na majčinom licu primjećujemo obris ruža, dok kod oca samo usta. Detalji na majicama kod majke su prikazani u obliku srca, a kod oca prednji džep na majici. Dječak na oba roditelja crta vrat koji odvaja glavu od trupa. Karakterističan je prikaz frizura roditelja - majka ima neobično dugu kosu, dok otac ima frizuru koja je popularna među dječacima. Na crtežu obitelji ne crta sebe.

Dječak se po dobi i mogućnostima izražavanja nalazi u fazi intelektualnog realizma iako figure na njegovom crtežu još uvijek lebde u prostoru, jer ne postoji linija tla.

9. ZAKLJUČAK

U završnom radu upoznate su sastavnice likovnog jezika: likovni i kompozicijski elementi. Poznajući te sastavnice likovnog jezika možemo naučiti „čitati“, stvarati i znati sve o značajkama i kvaliteti nekog umjetničkog djela. Sredstva s pomoću kojih ostvarujemo likovnu aktivnost mogu biti tehnike plošnog ili prostorno-plastičnog oblikovanja. Djeca predškolske dobi mogu rukovati skoro svim vrstama likovnih tehnika. Važno je samo paziti na njihovo korištenje te djecu educirati o načinu rukovanja određenim materijalima.

Značaj dječjeg crteža prepoznao se još u povijesti. Nakon teorije kognitivnog razvoja, Jeana Piageta, znanstvenici su tragali za novim postignućima u polju likovne umjetnosti. Mnogi od njih iznijeli su svoje teze o učinku likovne kulture na razvoj djece. Izrađeni su razni testovi putem kojih se može mjeriti emotivno stanje djece, stupanj zrelosti, napredak motorike itd.. Likovna aktivnost djece može biti spontana i planirana. Planiranom se bave odgojitelji. Oni ujedno rade na programu koji se provodi u odgojnim ustanovama. Kako bi svako dijete moglo uživati u stvaranju potrebno se držati i određenih pravila koja nam služe kao smjernice u radu s djecom. Ako se ta pravila krše, kod djece može doći do pada motivacije i odustajanja od likovnog stvaranja. Osim smjernica, odgojitelji i učitelji moraju biti upućeni u ciljeve i zadaće likovne kulture kako bi se teorija i praksa predškolskog odgoja upotpunjavale i donosile kvalitetu u radu.

Likovna aktivnost dokazano utječe na dječji razvoj. U socio-emocionalnom razvoju ona se očituje na unutarnje zadovoljstvo djece, povećanje koncentracije, izgrađivanje samopoštovanja, vjere u sebe, smanjenje depresije. Kod djece s poteškoćama u razvoju pomaže u svladavanju svakodnevnih prepreka. Gledano s terapijske strane, razvila se i art terapija kojoj je cilj ozdravljenje djeteta. Ona putem likovnih radova teži da dijete izrazi određenu traumu, emocionalnu ili socijalnu poteškoću ili problem. Ispoljavanjem emocija dolazi do ozdravljenja. U kognitivnom razvoju, likovna umjetnost doprinosi kreativnosti djece, bržem i lakšem rješavanju problema, suočavanju s preprekama, boljem uspjehu u školi, kvalitetnijem učenju gradiva. Fizički razvoj očituje se kroz razvoj motorike. Djeca koriste velike i male mišiće prilikom crtanja i razvijaju koordinaciju oko-ruka. Razvijena koordinacija oko-ruka važna je za oblikovanje slova pri pisanju pa ju je poželjno razviti još u predškolskom razdoblju. Likovna kultura ima bitan utjecaj na razvoj govora. Likovnim simbolima djeca najlakše iznose ono što ih tišti ili muči pa je njihove radove potrebno analizirati i pričati s njima o nacrtanom. Djeca se u vrtiću često susreću s umjetničkim djelima, komentiraju ih te analiziraju prije aktivnosti te na taj način uče estetski kritizirati. Takvim programima omogućuje se bolja interpretacija ulomaka, tekstova, ali i

umjetničkih djela kasnije u budućnosti. Uz to, razvija se i vizualna komunikacija putem koje se kod djece razvija: uočavanje vizualnih poticaja iz okoline, sposobnost korištenja vizualnih i nevizualnih poticaja, sposobnost doživljaja ugone kroz estetske vrijedne sadržaje te sposobnost općeg i likovno-kreativnog mišljenja i izražavanja.

10. LITERATURA

1. Balić-Šimrak, A. (2010.). Predškolsko dijete i likovna umjetnost. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 16(62-63), 2-8.
2. Belamarić, D., i Musić, J. (1986.). *Dijete i oblik: likovni jezik predškolske djece: knjiga za odgajatelje, roditelje, pedagoge, psihologe, psihijatre*. Školska knjiga.
3. Grgurić, N., i Jakubin, M. (1996.). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje: metodički priručnik*. Educa.
4. Herceg, L., Rončević, A., i Karlavaris, B. (2010.). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa.
5. Jakubin, M. (1989.). *Osnove likovnog jezika i likovne tehnike*. Institut za pedagoška istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
6. Milić, S. (2007.). Razvoj kreativnog kurikuluma. *Metodički ogledi*, 14(2), 67-82.
7. Šarančić, S. (2014.). Dobrobiti likovnog stvaralaštva. *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 154(1-2), 91-104.

Internetske stranice:

1. <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/volumen.htm>
2. http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_view.aspx?ArticleID=113

11. POPIS SLIKA I CRTEŽA

Slika 1. *Titrajno risanje*, olovka (2.god) (Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 2. *Kružno risanje* (2 g.)(Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 3. „*Ovo je garderoba*“. (3,5 g.) (Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996.)

Slika 4. *Prvi prikaz čovjeka*, olovka (3,5g.) (Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 5. „*Moja baka*“, olovka (3 g.) (Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 6. „*Ulice i kuće*“, kemijska olovka (4 g.) (Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996.)

Slika 7. „*Mama me češlja*“, olovka (4,5 g.) (Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996.)

Slika 8. „*Hranim ptice*“, olovka (5 g.) (Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996.)

Slika 9. „*Motiv iz Zagreba*“, lavirani tuš (11 g.) (Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 10. „*Lutka u tavanskoj sobi*“, olovka (5,5 g.) (Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996.)

Slika 11. „*Mama i tata. Mama je debela jer nosi seku*“, olovka (4 g.) (Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 12. „*Nogomet*“, olovka (8 g.) (Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 13. „*U prometu*“. Policajac je najvažniji lik, olovka (5 g.) (Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 14. „*Obitelj za stolom*“, olovka (8 g.) (Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 15. „*Kuće u nizu*“. Rasklopljeni oblik. Kuće sagledane s prednje, zadnje i s bočnih strana. Transparentnost kuća i prevaljenost drveća, olovka (8 g.) (Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 16. „*Ulica*“. Vertikalna perspektiva, olovka (7 g.) (Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 17. „*Radni stol*“. Obrnuta perspektiva, olovka (7 g.) (Grgurić, N., Jakubin, M. 1996.)

Slika 18. „*Obitelj za stolom*“. Poliperspektiva, olovka (6 g.) (Izvor: Grgurić, N., Jakubin, M., 1996: 64)

Crtež 1. Dječak M., *Obitelj*, olovka u boji (3,6 god.)

Crtež 2. Djevojčica E., *Majka*, olovka u boji(3,10 god.)

Crtež 3. Djevojčica E., *Obitelj*, olovka u boji (3,11 god.)

Crtež 4. Dječak K., *Obitelj*, olovka u boji (4 god. i 9 dana)

Crtež 5. Dječak N., *Obitelj*, olovka u boji (4,1 god.)

Crtež 6. Djevojčica M., *Obitelj*, olovka u boji (4,2 god.)

Crtež 7. Djevojčica E., *Majka*, olovka u boji (4,6 god.)

Crtež 8. Djevojčica S., *Obitelj*, olovka u boji (4,9 god.)

Crtež 9. Djevojčica K., *Obitelj*, olovka (6,2 god.)

Crtež 10. Dječak F., *Obitelj*, grafitna olovka (6,5 god.)

Crtež 11. Dječak D., *Obitelj*, olovka u boji (6,10 god.)

SAŽETAK

Djeca se susreću s likovnom umjetnosti od najranijeg djetinjstva. To je ujedno najosjetljivije razdoblje njihova razvoja. S pomoću likovne kulture djeca izražavaju vlastite emocije koje još ne znaju iskazivati riječima. Kako bi se likovna kultura kvalitetno provodila potrebno je poznavati likovni jezik. Njegove sastavnice su likovni i kompozicijski elementi. Velika važnost stavlja se i na poznavanje likovnih tehnika te načina korištenja istih. Svaka od tih sastavnica uči se putem zabave i igre u predškolskim ustanovama. Ona je važan dio odgojno-obrazovnog procesa. Likovna umjetnost može obogatiti i doprinijeti svakoj od domena razvoja. U završnom radu prikazan je utjecaj na razvoj govora, kognicije, motorike i socio-emocionalnog razvoja predškolske djece. Svaki odgojitelj mora znati stupanj razvoja djece kako bi stvorio kvalitetan nastavni plan za predškolsku djecu. Završni rad sastoji se od teorijskog i praktičnog dijela. U teorijskom dijelu prikazan je utjecaj likovne umjetnosti na područja razvoja motorike, kognicije, jezika i emocionalnog života. U praktičnom dijelu provedena je analiza dječjih crteža s motivom ljudske figure.

Ključne riječi: predškolski odgoj, likovna kultura, utjecaj likovne kulture na razvoj

SUMMARY

Children are experiencing visual art since their earliest childhood which is also the most sensitive period of their development. Using fine art children express their own emotions, which they can't express in words. It's necessary to know the art language in order to have a good quality education, which components are visual and compositional elements. Of great importance is the knowledge of the techniques of art and their use. Each of these components is learned through fun and games in preschools. It is an important part of the educational process. Art can enrich and contribute to each of the domains of development. The thesis presents the impact on the development of speech, cognition, motor skills and socio-emotional development of preschool children. Every educator needs to know the level of child development in order to create a quality curriculum for preschoolers. The final thesis consists of a theoretical and a practical part. In the theoretical part, the influence of the visual arts on the areas of motor development, cognition, language and emotional life is presented. In the practical part, an analysis of children's drawings with a human figure motif was performed.

Keywords: preschool education, fine arts, influence of fine arts on development

